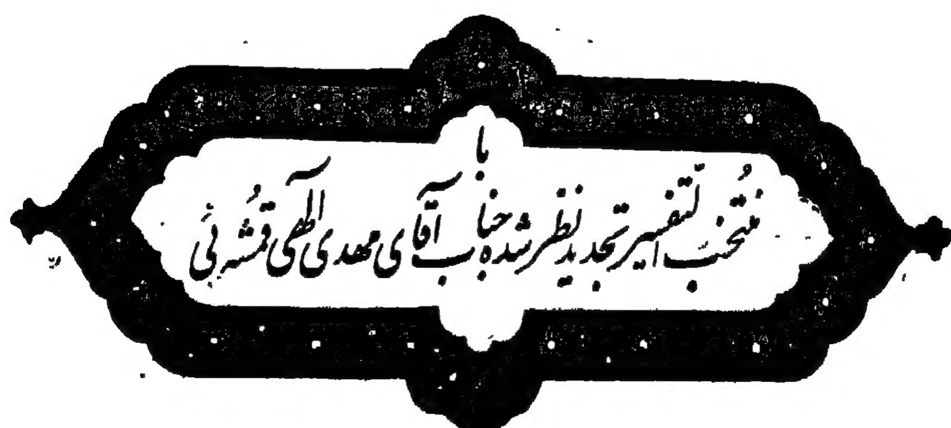

منتخب التفسیر تجدید نظر شده با جناب آقای مهدی الهی قمشه‌ای

هیچ خدائی جز او نیست که او زنده میکند و میمیراند (یعنی جان بخشی و جان ستانی بدست خدا است نه بدست طبیعت)
پس ای مردم بخدا باید ایمان آرید و برسول او پیغمبر اُمّی (که از هیچکس جز خدا تعلیم نگرفته) آن پیغمبری که بس بخدا و سخنان خدا گرود
شما باید پیرو او شوید تا هدایت یابید (۱۵۸) جماعتی از قوم موسی بدین حق هدایت جسته با آن دین بازگروند (یعنی مردم را
هم بدین اسلام و قرآن دعوت میکنند) (۱۵۹) (قوم موسی را) به دوازده سبط منشعب کردیم که هر سبطی طایفه
باشند و چون امت موسی در آن بیابان بی آب از او آب طلبیدند که از عطش نجات یابند بموسی وحی کردیم
که عصای خود را بر سنگ زن (چون زد) دوازده چشمه آب از آن جاری شد (که هر چشمه بیک طائفه مخصوص شد)
و هر قبیله آبشخور خود را دانستند (این معجزه بود که بموسی کرامت شد و یکی دیگر آنکه) باز بر سر آنها سایه افکندیم و نیز برای قوت
و روزی آنها من و سلوی (مرغ و ترنجبین) فرستادیم (تا تغذیه کنند) و از قوت لذیذ و پاکیزه ئی که روزیشان کردیم
(گفتیم) تناول کنید (و از حکم خدا تجاوز مکنید و بخلق ظلم و ستم روا مدارید) نشنیدند و ستمگر شدند و آنها نه بر ما بلکه بر خویش ستم
کردند (۱۶۰) و چون بقوم موسی امر شد که در این شهر (بیت المقدس) مسکن کنید و از هر چه خواستید از طعامهای این شهر تناول
کنید و بر این در بتواضع و سجده در آئید و در دعا بگوئید که پروردگارا گناهان ما را بریز تا از ظلم و خطاهای شما درگذریم که ما
نیکوکارانرا افزون احسان میکنیم (۱۶۱) آنگاه ستمکاران برخلاف آنچه بدانها دستور داده شد رفتار کردند تا هم بکیفر
مخالفت و ستمکاری بر آنها از آسمان عذابی سخت فرود آوردیم (۱۶۲) و از رسول بنی اسرائیل از آن قریه که در ساحل دریا بود (ده
ایله و مدین) باز پرس که از حکم تعطیل شنبه چرا تجاوز کردند آنگاه که برای امتحان روز شنبه ماهیان در مشارع پیرامون دریا
پدیدار شده و در غیر آن روز اصلاً پدید نمیآمدند بدینگونه ما آنانرا بعمل فسق و نافرمانی آزمایش کردیم (۱۶۳) و چون

(پند و موعظهٔ ناصحین در آنها اثری نکرد) جمعی از آن گروه گفتند چرا قومی را که از جانب خدا بهلاک یا عذاب سخت محکومند
(با آنکه بی اثر است) موعظه میکنید؟ ناصحان گفتند پند ما معذرت (و اتمام حجت است) از جانب پروردگار و دیگر آنکه
شاید اثر کند و تقوی پیشه کنند (۱۶۴) و چون هر چه بآنها تذکر داده شد در آن غفلت ورزیدند (و موعظهٔ ناصحان نشنیدند) ما هم آنجماعت
که نصیحت میکردند و خلق را از کار بد منع مینمودند نجات بخشیدیم و اما آنکه ظلم و ستمکاری کردند بکیفر فسقشان ببدترین عذاب گرفتار کردیم
(۱۶۵) آنگاه که سرکشی و تکبر کرده و آنچه ممنوع بود مرتکب شدند (ما هم آنها را مسخ کردیم) و گفتیم بشکل بوزینه شوید که پس و دور و بازماندهٔ
از رحمت خدا باشید (۱۶۶) و آنهنگام امر نافذ خدای تو بر این قرار گرفت که تا روز قیامت کسی را العقوبت و عذاب سخت
بر آنها برانگیزد که پروردگار تو همانا زود کیفر کننده (ستمکاران) و بخلق بسیار بخشنده و مهربانست (۱۶۷) و بنی اسرائیل را در روی زمین
پراکنده و متفرق ساختیم بعضی از آنها صالح و درستکار و برخی بخلاف آن (خیانت پیشه‌اند) و آنها را بخوبیها و بدیها (چون فقر و غنا
و عجز و توانائی و رنج و آسایش جنگ و صلح) بیازمودیم باشد که بحکم حق باز گردند (۱۶۸) پس از آنکه پیشینیان درگذشتند اخلاف
و بازماندگانشان که وارث کتاب آسمانی شدند (خدا و آخرت را فراموش کرده) متاع پست دنیا را گزیدند (و هر گناه که
کردند) گفتند: ما بخشیده خواهیم شد و چنانکه آن مال از آن متاع دنیا که یافتند باز (از هر راه حرام و خیانت) بیابند بحرص و آز
برگیرند آیا از آنان پیمان کتاب آسمانی گرفته نشد که بخدا جز حرف حق و سخن راست نسبت ندهند و آنچه در کتابست درس گیرند
و عمل کنند؟ و بدانید که منزل ابدی آخرت و نعمتهای بهشتی برای مردم پرهیزکار بسی بهتر (از متاع فانی دنیا) است آیا تعقل نمیکنید؟ (۱۶۹) و آنانکه تمسک
بکتاب آسمانی شده و نماز بپا داشتند (ما اجر آنها را که حسن عمل داده‌اند) که ما اجر نیکوکاران را ضایع نخواهیم گذاشت (۱۷۰) و بیاد آر زمانی که بر سر ایشان
کوه طور را مانند قطعهٔ ابری برافراز آنها برانگیختیم که پنداشتند بر آنها فرو خواهد افتاد و امر کردیم دستور تورات که بشما آمد با قوت ایمان و عقیده محکم گیرید

قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ٱللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا
شَدِيدًا قَالُوا۟ مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾ فَلَمَّا نَسُوا۟
مَا ذُكِّرُوا۟ بِهِۦٓ أَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ ٱلسُّوٓءِ وَأَخَذْنَا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟
بِعَذَابٍۭ بَـِٔيسٍۭ بِمَا كَانُوا۟ يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا عَتَوْا۟ عَن مَّا نُهُوا۟ عَنْهُ قُلْنَا
لَهُمْ كُونُوا۟ قِرَدَةً خَـٰسِـِٔينَ ﴿١٦٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ
إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ مَن يَسُومُهُمْ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ ۗ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ ٱلْعِقَابِ
وَإِنَّهُۥ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾ وَقَطَّعْنَـٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ أُمَمًا مِّنْهُمُ ٱلصَّـٰلِحُونَ
وَمِنْهُمْ دُونَ ذَٰلِكَ وَبَلَوْنَـٰهُم بِٱلْحَسَنَـٰتِ وَٱلسَّيِّـَٔاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾
فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَـٰذَا ٱلْأَدْنَىٰ
وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُۥ يَأْخُذُوهُ ۚ أَلَمْ يُؤْخَذْ
عَلَيْهِم مِّيثَـٰقُ ٱلْكِتَـٰبِ أَن لَّا يَقُولُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْحَقَّ وَدَرَسُوا۟ مَا فِيهِ ۗ
وَٱلدَّارُ ٱلْـَٔاخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَٱلَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِٱلْكِتَـٰبِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾ وَإِذْ نَتَقْنَا
ٱلْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُۥ ظُلَّةٌ وَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُۥ وَاقِعٌۢ بِهِمْ خُذُوا۟ مَآ ءَاتَيْنَـٰكُم

و آنچه در آن مذکور است متذکر باشید که پرهیزکار شوید (۱۷۱) و (ای رسول ما) بیاد آر هنگامی که خدای تو از پشت فرزندان آدم ذریه آنها را برگرفت و آنها را بر خود گواه ساخت که من پروردگار شما نیستم؟ همه گفتند: بلی ما بخدائی تو گواهی دهیم (برخی مفسرین گفته‌اند: مراد ظهور ارواح فرزندان آدم است در نشانه ذر و عالم روح و گواهی آنها بنور تجرد و شهود و بتوحید خدا و ربانیت او در عوالم ملک و ملکوت که دیگر در روز قیامت (یعنی روز قیام حقایق و زوال اوهام و اغراض دنیا) نگوئید ما از این واقعه (قیامت یا از معرفت یکتائی خدا) غافل بودیم

(۱۷۲) یا آنکه نگوئید که چون منحصراً پدران ما بدین شرک بودند و ما هم فرزندان بعد از آنها بودیم پس پیروی پدران خود کردیم آیا بعمل زشت اهل باطل ما را بهلاکت خواهی رسانید (۱۷۳) و بدینگونه ما آیات خود را تفصیل میدهیم باشد که از غفلت و جهالت و راه باطل بسوی معرفت و طاعت حق بازگردند (۱۷۴) و (ای رسول ما) بخوان بر آنها (بر قوم یهود) حکایت آنکس را (بلعم باعورا) که ما آیات خود را باو عطا کردیم از آن آیات بعصیان سرپیچید چنانکه شیطان او را تعقیب کرد و از گمراهان عالم گردید (۱۷۵) و اگر ما مشیت نافذ خود میخواستیم بآن آیات او را رفعت مقام میبخشیدیم لکن او بزمین فرو ماند و پیرو هوای نفس گردید در این صورت مثل و حکایت حال او بسگی ماند که اگر او را تعقیب کنی و یا او را بحال خود واگذاری بعوعو زبان کشد (یعنی چنین کسی که از روی علم و پس از اتمام حجت بهوای نفس میل کند از پی شهوات زشت خویش در عذاب شقاوتست) ای رسول این است مثل مردمی که آیات خدا را بعد از علم بآن تکذیب کردند این حکایات بخلق بگو باشد (که برای نجات خود) بفکر آیند (۱۷۶) مثل حال گروهی که بعناد و تکبر آیات ما را تکذیب کردند بسیار بوضع بدی متمثل شود و آنها (نه بغیر خود) بلکه بخویش ستم میکنند (۱۷۷) هر که را خدا هدایت فرمود هم او است که هدایت یافته و آنهائیکه او گمراه کند هم آن کسان زیانکاران عالمند

(۱۷۸) و محققاً بسیاری از جن و انس را برای جهنم واگذاردیم (که آنها بسوء اختیار جهنم طلبی و اعمال زشت و افکار و عقاید فاسد را گزیدند چه آنکه آنها را دلهائیست بی ادراک و معرفت چشمهائی بی نور بصیرت گوشهائی ناشنوای حقیقت آنها مانند چهارپایانند بلکه بسی گمراه‌تر زیرا قوه ادراک مصلحت و مفسده دارند و بکار نبندند

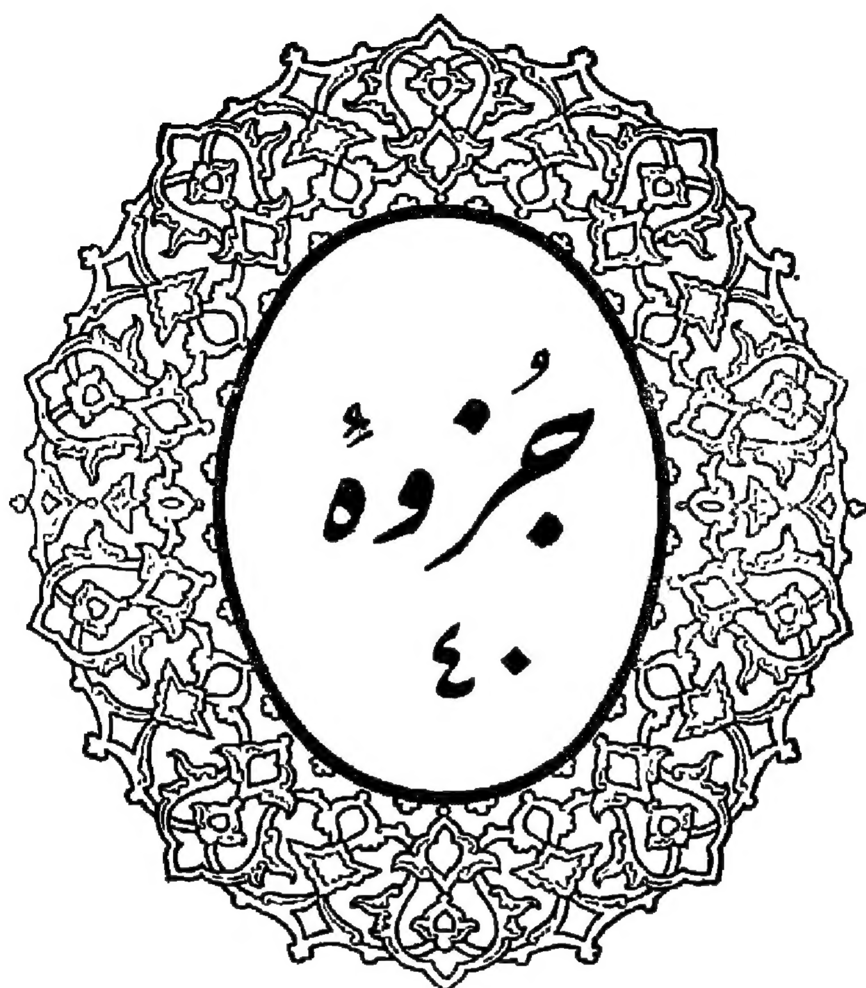
4111

بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوْا مَا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ (١٧١) وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْۢ بَنِيْٓ
اٰدَمَ مِنْ ظُهُوْرِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ ۚ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۭ
قَالُوْا بَلٰى ۚ شَهِدْنَا ۚ اَنْ تَقُوْلُوْا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غٰفِلِيْنَ (١٧٢)
اَوْ تَقُوْلُوْٓا اِنَّمَآ اَشْرَكَ اٰبَاۗؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنْۢ بَعْدِهِمْ ۚ
اَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُوْنَ (١٧٣) وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُوْنَ (١٧٤) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ الَّذِيْٓ اٰتَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ
الشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ الْغٰوِيْنَ (١٧٥) وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنٰهُ بِهَا وَلٰكِنَّهٗٓ
اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ ۚ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ الْكَلْبِ ۚ اِنْ تَحْمِلْ
عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ۭ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا
بِاٰيٰتِنَا ۚ فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ (١٧٦) سَاۗءَ مَثَلَا الْقَوْمُ الَّذِيْنَ
كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاَنْفُسَهُمْ كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ (١٧٧) مَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ
الْمُهْتَدِيْ ۚ وَمَنْ يُّضْلِلْ فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ (١٧٨) وَلَقَدْ ذَرَاْنَا
لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ ښ لَهُمْ قُلُوْبٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ بِهَا ۡ وَلَهُمْ
اَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُوْنَ بِهَا ۡ وَلَهُمْ اٰذَانٌ لَّا يَسْمَعُوْنَ بِهَا ۭ اُولٰۗىِٕكَ كَالْاَنْعَامِ

آنها همان مردمی هستند که از خدا و روز قیامت و عاقبت کار خود (به بازیچه دنیا) غافل شدند (۱۷۹) خدا راست نامهای نیکو بدان نامها
خدا را بخوانید و آنانکه در نامهای او کفر و عناد میورزند بخود واگذارید که بزودی بکردار بدشان مجازات خواهند شد (۱۸۰) و از خلقی که آفریده‌ایم فرقه‌ای
بحق هدایت می‌یابند و از باطل همیشه بحق بازمیگردند (در تفاسیر شیعه آمده که مراد از این فرقه پیشوایان دین و ائمه معصومین علیهم السلام‌اند) (۱۸۱)
و آنانکه آیات ما را تکذیب کردند بزودی آنها را بعذاب و هلاکت می‌افکنیم از جائیکه فهم آن نمیکنند (برخی مفسرین گفتند یعنی آنها که بنعمت و ملک
و مال مغرور و غافل و هواپرست میشوند. این معنی استدراج است) (۱۸۲) روزی چند بآنها مهلت دهیم (تا در این مهلت حقیقت خود پلیدی
خویش را آشکار کنند) که همانا مکر و عقاب ما بس شدید بآنها فرارسد (۱۸۳) اما این مردم فکر نکردند که صاحب آنها (یعنی رسولی که خدا برای
آنان فرستاد) در کمال عقل و دانائیست و جنونی (که مردم جاهل یا مغرض باو نسبت میدهند) اصلاً در او نیست او ترساننده خلق است:
(از اهوال قیامت) به بیانی روشن (۱۸۴) آیا فکر و نظر در ملکوت آسمانها و زمین نمیکنند و در هرچه خدا آفریده نمینگرند (تا بقدرت
و حکمت خدا و عاقبت عالم قیامت بینا و دانا شوند) و چون اجل و مرگ آنها بسا باشد که با آنان بسیار نزدیک شود آنگاه
به چه حدیثی بعد از این (کتاب آسمانی) ایمان خواهند آورد (۱۸۵) هرکه را خدا گمراه خواست هیچکس رهنمای او نباشد
و چنین گمراه را خدا واگذارد و در طغیان و سرکشی بحیرت و ضلالت بماند (۱۸۶) ای رسول ما از تو احوال و ساعت قیامت
سؤال خواهند کرد که چه وقت فرا خواهد رسید پاسخ ده که علم آن نزد رب من و خدای من است. کسی بجز او آن ساعت را
ظاهر و روشن نتواند کرد (آن ساعت و شأنش) در آسمانها و زمین بسی سنگین و عظیم است نیاید شما را مگر ناگهانی. باز از تو می‌پرسند
که گوئی تو کاملاً بدان آگاهی بگو: علم آن ساعت مختص نزد خداست لکن اکثر مردم بر این حقیقت آگاه نیستند (۱۸۷) (ای رسول ما
به مردم) بگو که من مالک نفع و ضرر خویش نیستم مگر آنچه (خدا) بر من خواسته و اگر من از غیب جز آنچه وحی میدانم آگاه بودم
خیر و نفع خود همیشه میافزودم و هیچگاه زیان و رنج نمیدیدم من نیستم مگر رسولی ترساننده بدان و بشارت دهنده گروهی از اهل ایمان (۱۸۸)

بَلْ هُمْ أَضَلُّ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ
بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾
وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ ۚ إِنَّ
كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا ۗ مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا
نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ
بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾ مَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ۚ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ رَبِّي ۖ لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ۚ ثَقُلَتْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا
تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً ۗ يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ
اللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَ
لَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ
مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ۚ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

هو الذي خلقكم من نفس واحدة وجعل منها زوجها ليسكن
إليها فلما تغشاها حملت حملا خفيفا فمرت به فلما أثقلت دعوا
الله ربهما لئن آتيتنا صالحا لنكونن من الشاكرين (١٨٩) فلما آتاهما
صالحا جعلا له شركاء فيما آتاهما فتعالى الله عما يشركون
أيشركون ما لا يخلق شيئا وهم يخلقون (١٩١) ولا يستطيعون لهم
نصرا ولا أنفسهم ينصرون (١٩٢) وإن تدعوهم إلى الهدى لا يتبعوكم
سواء عليكم أدعوتموهم أم أنتم صامتون (١٩٣) إن الذين تدعون
من دون الله عباد أمثالكم فادعوهم فليستجيبوا لكم إن كنتم
صادقين (١٩٤) ألهم أرجل يمشون بها أم لهم أيد يبطشون بها أم
لهم أعين يبصرون بها أم لهم آذان يسمعون بها قل ادعوا شركاءكم
ثم كيدون فلا تنظرون (١٩٥) إن وليي الله الذي نزل الكتاب وهو
يتولى الصالحين (١٩٦) والذين تدعون من دونه لا يستطيعون نصركم
ولا أنفسهم ينصرون (١٩٧) وإن تدعوهم إلى الهدى لا يسمعوا وتراهم
ينظرون إليك وهم لا يبصرون خذ العفو وأمر بالعرف وأعرض

اخگر
نشریه و چاپخانه
نشانی تلگرافی : تهران - اخگر
نشانی پستی : میدان ژاله خیابان بهزادی تلفن ۳۷۵۸۸